

ROLUL ȘI STATUTUL JUDECĂTORULUI ÎN SISTEMUL JUDICIAR DIN REPUBLICA MOLDOVA: INDEPENDENȚĂ ȘI RESPONSABILITATE

Natalia GAVRILENCO²¹

<https://orcid.org/0000-0002-2043-3917>

Rezumat: *Articolul explorează esența funcției de judecător în Republica Moldova, subliniind importanța rolului său ca purtător al puterii judecătorești, unicul responsabil pentru îndeplinirea justiției în baza legii. Se discută condițiile stricte pentru accesarea în profesie, care includ cerințe de educație, reputație ireproșabilă și integritate. Independența judecătorilor este garantată prin diverse mecanisme legale și constituționale, inclusiv prin eliminarea termenului inițial de 5 ani pentru numirea lor, ceea ce asigură o stabilitate și autonomie sporite. Articolul abordează, de asemenea, incompatibilitățile și restricțiile impuse funcției de judecător pentru a menține imparțialitatea și integritatea, și evidențiază rolul Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) ca organ de autoadministrare, responsabil pentru garantarea independenței și responsabilității judecătorilor. Modificările recente ale Constituției au consolidat aceste principii, asigurând astfel un cadru legal robust pentru funcționarea sistemului judiciar din Republica Moldova.*

Cuvinte cheie: independența judecătorilor, Republica Moldova, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), responsabilitatea judiciară, amendamente constituționale.

THE ROLE AND STATUS OF JUDGES IN THE JUDICIAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA: INDEPENDENCE AND RESPONSIBILITY

Abstract: *The article explores the essence of the judicial role in the Republic of Moldova, emphasizing the importance of judges as bearers of judicial power and the sole individuals responsible for the administration of justice according to the law. The article discusses the strict conditions for entering the profession, which include educational requirements, impeccable reputation, and integrity. Judicial independence is guaranteed*

---

²¹ doctorandă, asistent universitar Departamentul Drept Procedural, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova, atalita.gavrilenco@gmail.com

through various legal and constitutional mechanisms, including the removal of the initial five-year term for their appointment, ensuring increased stability and autonomy. The article also addresses the incompatibilities and restrictions imposed on the judicial office to maintain impartiality and integrity, and highlights the role of the Superior Council of Magistracy (SCM) as the self-governing body responsible for ensuring the independence and accountability of judges. Recent constitutional amendments have reinforced these principles, thus providing a robust legal framework for the functioning of the judicial system in the Republic of Moldova.

Keywords: Judicial Independence, Republic of Moldova, Superior Council of Magistracy (SCM), Judicial Accountability, Constitutional Amendments.

Cine este judecătorul?

Puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri. Judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de îndeplinire a justiției, pe care le execută în baza legii. Judecătorul este unicul purtător al puterii judecătorești.

Judecătorii din toate instanțele judecătorești au un statut unic și se disting între ei numai prin împuterniciri și competență.

Judecătorii instanțelor judecătorești sunt:

- Independenți (nu depind de nimeni și de nimic);
- imparțiali (capabil să facă o apreciere justă și nepărtinitoare);
- Inamovibil (care nu poate fi transferat, înlocuit sau destituit din funcție fără anumite garanții legale);
- se supun numai legii.

Condițiile de a accede în profesie

La funcția de judecător poate candida persoana cu o reputație ireproșabilă, care deține cetățenia Republicii Moldova, are domiciliul în țară și întrunește următoarele condiții:

- a) are capacitate de exercițiu;
- b) are diplomă de studii superioare de licență și diplomă de studii superioare de master în domeniul dreptului sau un alt act de studii în dome-

niul dreptului echivalent acestora, recunoscut de structura abilitată pentru recunoașterea și echivalarea actelor de studii și a calificărilor;

c) a absolvit **Institutul Național al Justiției** sau are **vechime în muncă**. Se consideră vechime în muncă care oferă persoanei dreptul de a candida la funcția de judecător activitatea acesteia pe parcursul ultimilor 5 ani în calitate de judecător sau judecător asistent al Curții Constituționale, judecător în instanțele internaționale, procuror, profesor de drept titular în instituțiile de învățământ superior acreditate, formator al Institutului Național al Justiției în domeniul dreptului, avocat, asistent judiciar sau grefier.

d) nu are antecedente penale;

e) cunoaște limba română;

f) corespunde cerințelor de ordin medical pentru exercitarea funcției;

g) a fost supusă testării cu utilizarea detectorului comportamentului simulat (poligraful).

INJ- Institutul Național al Justiției - este o instituție publică ce realizează formarea inițială a candidaților la funcțiile de judecător și de procuror, formarea continuă a judecătorilor în funcție și a procurorilor în funcție, a grefierilor, a asistenților judiciari, a șefilor secretariatelor instanțelor judecătorești, a consultanților procurorului, a consilierilor de probațiune, a avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat, precum și formarea inițială și continuă a altor persoane care activează în sectorul justiției, în cazurile prevăzute de legislație.

Judecătorii se numesc în funcție, din rândul candidaților selectați, în urma unui concurs, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Judecătorii sunt numiți în funcție până la atingerea plafonului de vârstă de 65 de ani.

Incompatibilități și restricții

Funcția de judecător este incompatibilă cu:

a) orice altă funcție sau activitate remunerată, cu excepția activității didactice, științifice și de creație;

b) mandatul de deputat în Parlament sau de consilier în autoritatea administrației publice locale;

c) activitatea de întreprinzător, desfășurată personal sau prin intermediul unui terț;

d) calitatea de membru al organului de conducere al unei organizații comerciale.

Judecătorului îi este interzis:

- să dea consultații scrise sau verbale în probleme litigioase;
- să fie membru al unui partid politic sau să desfășoare orice activitate cu caracter politic, inclusiv pe perioada detașării din funcție.

Independența judecătorului

Legea cu privire la organizarea judecătorească, conține art. 1. „Judecătorul, purtător al puterii judecătorești”, care la alin.(3) prevede: “Judecătorii instanțelor judecătorești sânt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii.”

Potrivit art. 17 al Legii nr. 544/95 cu privire la statutul judecătorului, prin următoarele modalități se asigură independența judecătorului:

- a) procedura de înfăptuire a justiției;
- b) procedeele de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție;
- c) declararea inviolabilității lui;
- d) secretul deliberărilor și interzicerea de a cere divulgarea lui;
- e) stabilirea răspunderii pentru lipsa de stimă față de judecată, judecători și pentru imixtiune în judecarea cauzei;
- f) alocarea resurselor adecvate pentru funcționarea sistemului judiciar, crearea de condiții organizatorice și tehnice favorabile activității instanțelor judecătorești;
- g) asigurarea materială și socială a judecătorului;
- h) alte măsuri, prevăzute de lege.”

Pentru a asigura independența justiției, diferite țări folosesc diverse mijloace de selecție pentru alegerea judecătorilor.

În acest context, o altă modalitate de a asigura independența judecătorilor este prin acordarea unui mandat pe viață a judecătorilor, care le oferă oportunitatea să ia decizii în conformitate cu statul de drept și discreția judiciară, chiar dacă aceste decizii sunt nepopulare din punct de vedere politic sau se opun unor interese puternice.

Recent, Republica Moldova s-a aliniat acestei modalități de asigurare a independenței judecătorului, aducând modificări esențiale la art. 116 din Constituția Republicii Moldova. Acesta fiind un element de noutate pentru sistemul judiciar național, vom elucidă succind etapele parcurse. În acest

sens, a fost depusă sesizarea cu privire la interpretarea art. 116 alin.(2) din Constituție. Prin care s-a ridicat problema referitoare la exercițiul competenței Consiliului Superior al Magistraturii privind numirea în funcția de judecător după împlinirea termenului inițial de cinci ani.

În Hotărârea nr. 38 din 07.12.2021, Curtea Constituțională a reținut că “ în sensul articolelor 1 alin. (3), 20, 116 alineatele (1) și (2) din Constituție, Consiliul Superior al Magistraturii nu dispune de o marjă discreționară în ceea ce privește numirea judecătorilor în funcție până la atingerea plafonului de vârstă. În exercițiul competenței de numire în funcția de judecător până la atingerea plafonului de vârstă, Consiliul Superior al Magistraturii va întreprinde măsurile legale pentru numirea judecătorului în funcție până la atingerea plafonului de vârstă, fără nicio evaluare suplimentară din partea sa. Totuși, în cazul existenței unor suspiciuni rezonabile care pun la îndoială integritatea judecătorului sau de încălcare de către acesta a legislației, Consiliul Superior al Magistraturii poate sesiza Inspectia Judiciară în vederea desfășurării unui control suplimentar al candidatului. În cazul în care suspiciunile nu sunt confirmate, Consiliul Superior al Magistraturii va asigura numirea în funcție a judecătorului până la atingerea plafonului de vârstă.”

Din 01.04.2022, art. 116 din Constituție este prezentat sub o altă dimensiune. La alin. (2) al aceluiași articol se stipulează că: „Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, *în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.* Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.”

Această intervenție a dus la excluderea termenului inițial de 5 ani de numire al judecătorilor, prevăzut la art. 116 din Constituție. Judecătorii vor fi numiți în funcție până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea CSM.

La fel, a fost exclusă cerința deținerii „vechimmii în funcția de judecător de cel puțin 10 ani” de către Președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție prevăzută la art. 116 aliniatele (3) și (4) din Constituție. Prin aceste modificări s-a urmărit obținerea calității de judecător la CSJ și a persoanelor cu o vechime în funcție alta decât cea de judecător.

Lipsa independenței la judecători ar duce la un proces defectuos în activitatea de desfășurare a justiției. Evaluarea modului în care este respectată independența judecătorului presupune analiza modalității de numire, suspendare, demisie și eliberare din funcție a judecătorului. Responsabil de garantarea independenței judecătorului este consiliul judiciar, standardele internaționale sugerând ca această instituție să fie reglementată chiar la nivel constituțional, actul fundamental al țării urmând să reglementeze compunerea, atribuțiile și autonomia sa. Un astfel de consiliu trebuie să aibă o influență decisivă în numirea, promovarea și disciplinarea judecătorilor. În Republica Moldova, acest consiliu judiciar este CSM, o instituție fundamentală a statului.

Pe bună dreptate, independența judecătorului la examinarea cauzelor constituie una din condițiile cu privire la calitatea activității unui judecător ce desfășurează justiția. Dar, în același timp, statul și societatea pretinde sistemului de justiție să dea dovadă de responsabilitate. Fără această responsabilitate – atât la nivel instituțional, cât și la nivel individual – independența ar fi doar o protecție a arbitrariului și abuzurilor.

Organul de autoadministrare

Noțiunea oficială de „Consiliul Superior al Magistraturii” a apărut prima dată în textul Concepției reformei judiciare și de drept în Republica Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 152-XIII din 21 iunie 1994, articolul 3 al acesteia în capitolul „Autoritatea judecătorească” fiind intitulat expres „Consiliul Superior al Magistraturii”. Potrivit Concepției, Consiliul este un organ special care are ca scop asigurarea independenței puterii judiciare, stabilirea garanțiilor și formelor de autoadministrare a judecătorilor, constituirea sistemului judiciar și efectuarea controlului asupra activității judecătorilor.

Modul de organizare și de funcționare ale Consiliului Superior al Magistraturii este reglementat de Constituție, de legile privind organizarea judecătorească, cu privire la statutul judecătorului, de prezenta lege și de alte acte normative.

Întru exercitarea funcțiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele competențe referitoare la cariera judecătorilor:

a) face propuneri Președintelui Republicii Moldova de numire în funcție a judecătorilor sau de promovare a acestora la o instanță superioară;

a¹) transferă judecătorii la o instanță de același nivel sau la o instanță inferioară, eliberează din funcție judecătorii, numește și eliberează din funcție președinții sau vicepreședinții de instanță;

b) primește jurământul judecătorilor;

c) aprobă regulamentele privind criteriile și procedura de selectare a candidaților la funcția de judecător, de promovare în funcția de judecător la o instanță superioară, de numire în funcția de președinte sau de vicepreședinte al instanței și de transferare a judecătorului la o instanță de același nivel sau la o instanță inferioară;

d) aprobă regulamentul de desfășurare a concursului pentru suplinirea funcțiilor vacante de judecător, de președinte sau de vicepreședinte al instanței și asigură organizarea și desfășurarea concursului;

e) dispune interimatul funcției de președinte sau de vicepreședinte al judecătoriei, al Curții de Apel sau al Curții Supreme de Justiție, în cazul că există o funcție vacantă sau a suspendării din funcție a acestora, pînă la completarea funcției vacante în modul stabilit de lege sau anularea suspendării;

f) aplică măsuri de încurajare în privința judecătorilor;

g) numește membrii colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor și ai colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor, conform competenței sale.

(2) Întru exercitarea funcțiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele competențe **în domeniul instruirii inițiale și continue a judecătorilor și a personalului secretariatului instanțelor judecătorești**:

a) desemnează judecătorii în cadrul Consiliului Institutului Național al Justiției;

b) aprobă strategia privind formarea inițială și continuă a judecătorilor, prezintă opinia asupra planului de acțiuni pentru implementarea acesteia;

c) examinează și prezintă opinia asupra regulamentului de organizare a concursului de admitere în Institutul Național al Justiției, asupra programelor didactice și a planurilor de învățămînt pentru cursurile de formare inițială și continuă în cadrul Institutului, asupra regulamentului de organizare a concursului pentru suplinirea posturilor didactice, precum și asupra componenței comisiilor pentru examenele de admitere și de absolvire a

Institutului Național al Justiției;

c²) delegă judecătorii pentru participare la seminare, conferințe, cursuri de instruire și deplasări în interes de serviciu;

d) prezintă, anual, pînă la 31 martie, Institutului Național al Justiției propunerile privind numărul de locuri ce vor fi scoase la concursul de admitere pentru formarea inițială a candidaților la funcția de judecător în anul următor;

e) examinează contestațiile la hotărârile colegiului pentru selecția și cariera judecătorilor și ale colegiului de evaluare a performanțelor judecătorilor.

(3) Întru exercitarea funcțiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele competențe în domeniul respectării disciplinei și eticii judecătorilor:

a) adoptă hotărâri privind petițiile cetățenilor în problemele ce țin de etica judecătorilor;

b) examinează contestațiile hotărîrilor emise de colegiul disciplinar;

c) în baza hotărârii colegiului disciplinar, decide eliberarea din funcția de judecător;

c¹) în baza hotărârii colegiului disciplinar, decide privind eliberarea din funcția de președinte sau de vicepreședinte al instanței de judecată.

(4) Întru exercitarea funcțiilor sale, Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele competențe **în domeniul administrării instanțelor judecătorești:**

a) audiază informația Ministerului Justiției referitoare la activitatea privind asigurarea organizatorică, materială și financiară a instanțelor judecătorești;

b) aprobă Regulamentul privind modul de repartizare aleatorie a dosarelor pentru examinare în instanțele judecătorești, care asigură transparența, obiectivitatea și imparțialitatea acestui proces;

c) examinează, confirmă și propune, în modul stabilit de legislația în vigoare, proiectul bugetelor instanțelor judecătorești;

d) prezintă anual, dar nu mai tîrziu de 1 aprilie, Parlamentului și Președintelui Republicii Moldova un raport asupra modului de organizare și funcționare a instanțelor judecătorești în anul precedent;

d¹) colaborează cu societatea civilă și mass-media pentru informarea

publicului despre activitatea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești;

e) aprobă structura aparatului Consiliului Superior al Magistraturii, numește, promovează, transferă și eliberează din funcție angajații aparatului, aplică față de aceștia măsuri de încurajare și sancțiuni disciplinare;

f) acordă concediile de odihnă anuale președinților și vicepreședinților instanțelor judecătorești.

Ținuta vestimentară.

În ședințe de judecată judecătorul este obligat să aibă ținuta vestimentară prevăzută de lege. Statul asigură judecătorului în mod gratuit ținuta vestimentară. Sunt confecționate din stofa de culoare neagră, se încheie cu nasturi neaparenți și au următoarele caracteristici:

a) croiala este larga - model raglan închis la gât - cu guler gen tunică, îngust;

b) mânecile sunt largi și au garnituri din mătase de culoare neagră, cu lățimea de 8 cm;

c) lungimea este până la 5-20 cm sub genunchi.

Judecător al Curții Constituționale poate fi persoana care deține cetățenia Republicii Moldova, are domiciliul în țară, are pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională și o vechime **de cel puțin 15 ani în activitatea juridică, în învățământul juridic superior sau în activitatea științifică.**

Limita de vîrstă pentru numire în funcția de judecător al Curții Constituționale este de 70 de ani. Numirea se poate face numai cu acordul prealabil, exprimat în scris, al candidatului. În cazul în care candidatul ocupă o funcție incompatibilă cu aceea de judecător al Curții Constituționale sau este membru al unui partid sau al unei alte organizații politice, acordul trebuie să cuprindă angajamentul candidatului de a demisiona, la data depunerii jurământului, din funcția pe care o ocupă și de a-și suspenda

activitatea în partid sau în altă organizație politică. Judecător al Curții Constituționale poartă o robă mai specială, ilustrată mai jos.

Concluzii:

Articolul evidențiază complexitatea și importanța rolului judecătorului în sistemul judiciar din Republica Moldova, subliniind că independența acestuia reprezintă un pilon fundamental al justiției. Mecanismele legale și constituționale, inclusiv eliminarea termenului inițial de 5 ani pentru numirea judecătorilor, au fost esențiale în consolidarea stabilității și autonomiei în exercitarea funcției judiciare. Totodată, responsabilitatea judecătorilor este strâns legată de integritatea și imparțialitatea lor, menținute printr-un set strict de incompatibilități și restricții.

Consiliul Superior al Magistraturii joacă un rol crucial în garantarea acestor principii, asigurând că judecătorii din Republica Moldova își îndeplinesc atribuțiile în conformitate cu standardele înalte de profesionalism și etică. Modificările recente ale Constituției au întărit aceste cadre, oferind un suport legislativ solid pentru funcționarea unui sistem judiciar echitabil și eficient.

Pentru a menține și îmbunătăți în continuare calitatea actului de justiție, este esențială o monitorizare constantă a aplicării acestor principii, precum și o adaptare continuă a legislației la nevoile actuale ale societății și ale sistemului judiciar.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova (revizuită în 2023). Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 110-112, 22 iulie 1994.
2. Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 privind statutul judecătorului. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 131-133, 31 octombrie 1995.
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 82-86, 21 iunie 2003.
4. Raportul de activitate al Consiliului Superior al Magistraturii (2023). Disponibil online la: www.csm.md.
5. Vladimirov I. *Independența judecătorilor în Republica Moldova: provocări și perspective*. Chișinău: Editura Universității de Stat din Moldova, 2020.
6. Popa A. *Etica și responsabilitatea în profesia de judecător*. București: Editura Universul Juridic, 2019.
7. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). (2021). *Opinion on the Draft Law on the Status of Judges of the Republic of Moldova*. Strasbourg: Venice Commission, 2021.

8. Galligan D. J. *Judicial Independence and the Rule of Law in the New Democracies of Central and Eastern Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2014.
9. Institutul Național al Justiției. *Manual pentru formarea continuă a judecătorilor*. Chișinău: INJ, 2022.
10. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 33 din 24 septembrie 2020 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 544/1995 privind statutul judecătorului. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 279-287, 30 septembrie 2020.